

УДК 330.341

JEL O10

DOI 10.18524/2413-9998.2023.2(54).297361

А. О. Ракитська,

здобувачка третього рівня вищої освіти,

спеціальність «Економіка»,

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,

Французький бульвар, 24/26, м. Одеса, 65058, Україна.

e-mail: anna.rakytka@ukr.net

ORCID 0009-0007-7811-1842

НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ІНВЕСТИЦІЙНО- ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Досліджено напрями модернізації економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку. Визначені економічні функції держави. Виокремлені інструменти та ключові заходи інституційного регулювання. Обґрунтовано, що державна інвестиційно-інноваційна політика візуалізує вектор та стратегію дій, які спрямовані на результативність й ефективність функціонування ринку інвестицій та інновацій з метою створення інноваційного продукту та задоволення потреб стейкхолдерів. Запропоновано загальну парадигму ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави. Визначені основні вектори створення ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики у національному макроекономічному середовищі. Розроблено організаційну структуру інституційного регулювання в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку. Запропоновані принципи процесу модернізації економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку. Визначені напрями оцінки інвестиційного й інноваційного потенціалу національної економіки. Доведено, що функції держави в епоху Індустрії 4.0 стають набагато складнішими, збільшуються масштаби проблемних питань, які вимагають регулюючого впливу, виникає необхідність пошуку нових джерел інвестування, а також розвитку національного людського капіталу.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційний розвиток, функції держави, інвестиційно-інноваційні процеси, інституційне регулювання, державна політика.

Вступ. Характерною рисою економічної політики держави в умовах глобальних викликів є стратегічний розвиток інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці та підтримка пріоритетних галузей господарського комплексу країни.

Державні інституції повинні впливати на інвестиційно-інноваційні процеси у національному макроекономічному середовищі у вигляді

впровадження державної економічної політики.

У свою чергу, інвестиційно-інноваційна політика держави безпосередньо взаємопов'язана з векторами суспільного розвитку та функціями, виконання яких перебирає держава.

Державна інвестиційно-інноваційна політика повинна бути сфокусована на діяльності державних інституцій, які забезпечують сприятливі умови для інвестиційної та інноваційної діяльності у національному макроекономічному середовищі.

Інвестиційно-інноваційна політика держави – це система дій державних інституцій спрямованих на трансформацію складної ситуації у інвестиційній й інноваційній сфері країни та коригування процесів, які впливають на інноваційний вектор розвитку національної економіки.

Інвестиційно-інноваційна політика конкретизує принципи інституційного втручання у інвестиційну й інноваційну сфери країни для реалізації його стратегічних завдань у розрізі взаємопов'язаних напрямів інноваційної діяльності у національному макроекономічному середовищі.

Відмітимо, що інноваційний вектор розвитку стане неодмінним атрибутом стратегії повоєнного відновлення національної економіки, а інноваційні процеси безпосередньо пов'язані з інвестиційною активністю у національному макроекономічному середовищі. Тому тільки ті з них, що забезпечені інвестиціями, можна розглядати в якості прискорювача стійкого соціально-економічного відновлення та розвитку на різних рівнях.

Огляд літератури. Теоретико-методологічні основи економічних функцій держави та державної інноваційно-інвестиційної політики досліджуються у наукових працях багатьох дослідників, серед них О. Амоша [7], В. Геєць [8], З. Юринець, В. Кругляков, О. Петрух [6], Ю. Мельник [2]. О. Побережець [12] та ін. Питанням теорії та практики інноваційно-інвестиційного розвитку присвячені дослідження таких видатних зарубіжних вчених, як П. Друкер [11], М. Портер [9], Й. Шумпетер [10] та ін.

Аналіз досліджень і публікацій із зазначеної проблематики показав, що необхідно дослідити напрями модернізації економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку, що сприятиме функціонуванню в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення національної економіки.

Мета та завдання. Основною метою даної статті є визначення та обґрунтування напрямів модернізації економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку, що сприятиме функціонуванню в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення національної економіки. Серед завдань статті: визначення економічних функцій держави; виокремлення інструментів та ключових заходів інституційного регулювання; обґрунтування державної інвестиційно-інноваційної політики; запропонувати загальну парадигму ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави; визначити основні вектори створення ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики у національному макроекономічному середовищі; розробити організаційну структуру інституційного регулювання в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку; запропонувати принципи процесу модернізації економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку.

Методи дослідження. З метою виконання дослідницьких заходів у контексті даної статті було застосовано наступні методи: теоретико-методологічний аналіз наукових джерел, систематизація концепцій інформаційного пошуку, змістовна діагностика наукових праць, метод групування інформації, узагальнення наукової літератури та інформаційно-комунікаційних джерел мережі Інтернет, системний аналіз та синтез, узагальнення.

Результати та обговорення. В умовах воєнного стану більшість суб'єктів у національному макроекономічному середовищі не займається інноваційною діяльністю, тому саме поняття «розвиток» є під питанням. Зауважимо, що поняття «виживання» та «розвиток» є якщо не антонімами, то точно не тотожними, і для останнього, в тому числі інноваційного розвитку у національній економіці потрібні відповідні умови [1].

Цілоком прогнозовано було очікування падіння обсягів інвестиційної й інноваційної діяльності у національному середовищі України, тому інвестиційно-інноваційна політика держави повинна бути орієнтована на систему заходів, які сприятимуть відновленню та розвитку національної економіки на основі використання економічних законів та узгодження економічних інтересів між всіма суб'єктами.

Інвестиційно-інноваційна політика держави – це певна регламентація принципів і стандартів поведінки суб'єктів у інвестиційно-інве-

стиційній сфері за допомогою економічного інструментарію.

На будь-яку кризу у національній економіці треба реагувати певними регуляторними стимулами, але державні інституції повинні повинні розуміти пріоритети цих утручань у відповідну сферу.

Економічна роль держави у інвестиційно-інноваційній сфері може бути представлена наступними економічними функціями:

- забезпечення правової основи функціонування інвестиційно-інноваційній сфері;
- визначення політики макроекономічної стабілізації в умовах глобальних викликів;
- забезпечення та підтримка конкуренції у інвестиційно-інноваційній сфері;
- забезпечення прав інтелектуальної та приватної власності;
- забезпечення антимонопольного регулювання;
- стабілізація національної економіки за умов коливання економічної кон'юнктури;
- компенсація провалів у ринковому середовищі (регулювання екстерналій, виробництво суспільно-значущих благ та ін.);
- перерозподіл ресурсів з метою зміни структури національного продукту;
- розвиток інфраструктури у інвестиційно-інноваційній сфері.

Реалізація інвестиційно-інноваційної політики держави можлива лише при використанні сукупності заходів, які складають механізм інституційного впливу на інвестиційну й інноваційну сферу країни. Тому, реалізація зазначених функцій передбачає певні інструменти інституційного регулювання:

- пряме інституційне регулювання, наприклад, ліцензування та квотування, цільове фінансування тощо;
- непряме інституційне регулювання, наприклад, податкова та бюджетна політика, грошово-кредитна політика тощо;
- змішане інституційне регулювання, наприклад, структурна політика, політика економічного зростання, програмування та прогнозування тощо.

Класичні заходи інституційного регулювання:

- заборона у інвестиційно-інноваційній сфері;
- дозвіл у інвестиційно-інноваційній сфері;
- примус у інвестиційно-інноваційній сфері.

Відзначимо, що крім завдань макроекономічного регулювання, обов'язком державних інституцій є встановлення правил діяльності (прийняття нормативно-правових документів) у інвестиційно-інноваційній сфері та контролю за їх дотриманням.

Професор О. Побережець наголошує, що ракурс розгляду ролі державних інституцій спирається не так на принцип їх втручання у відповідну діяльність, а як фактор органічного включення державних інституцій у інвестиційно-інноваційні процеси у національному макроекономічному середовищі [12].

Однак нині механізм такого включення, на наш погляд, стає складнішим, що зумовлено як науково-технічним прогресом, так і ускладненням політичних, безпекових, економічних, соціальних та екологічних процесів в умовах воєнного стану та посилення агресії у глобальному просторі.

Державна інвестиційно-інноваційна політика – це вектор та стратегія дій, які спрямовані на результативність й ефективність функціонування ринку інвестицій та інновацій з метою створення інноваційного продукту та задоволення потреб стейкхолдерів.

Державна інвестиційно-інноваційна політика повинна мати гнучкий характер:

- для певних суб'єктів національної економіки, вона повинна мати інституційно-орієнтовну ознаку;
- для інших суб'єктів мати ринково-орієнтовну ознаку.

Інституційно-орієнтовна ознака інвестиційно-інноваційної політики передбачає активну участь відповідних інституцій у функціонуванні ринку інвестицій та інновацій в якості контрагента, а також у регулюванні діяльності природних монополій.

Ринково-орієнтовна ознака інвестиційно-інноваційної політики характерна для того середовища, де ринок інвестицій та інновацій сформувався, функціонує транспарентна конкуренція та розвинені системні механізми саморегуляції.

При цьому процес зростання ролі державних інституцій у інвестиційно-інноваційній сфері не є просто кількісним, а відбувається трансформація та якісна видозміна цієї ролі, а також про зміну характеру взаємодії державних інституцій з іншими суб'єктами ринку інвестицій та інновацій. Одночасно відбувається теоретичне переосмислення ролі державних інституцій в економіці та сутності інвестиційно-інновацій-

ної політики держави.

В умовах глобальних викликів сьогодення на якісно новий рівень виходить діяльність держави в галузі науки та освіти, що сприятиме розвитку інновацій у національній економіці.

В умовах воєнної агресії видозмінюється та набуває стратегічного значення державна функція встановлення правил господарської діяльності та контролю за їх дотриманням. Традиційні функції забезпечення безпеки держави та захисту національних інтересів в умовах воєнної агресії також зазнають суттєвих стратегічних змін.

Повоєнне відновлення національної економіки після перемоги над загарбником потребує застосування ефективної стратегії, що базуватиметься на господарському потенціалі країни, а також залученні іноземних інвестиційних ресурсів. Дана стратегія має передбачати взаємодію між державними інституціями та бізнес-середовищем на принципах транспарентності, солідарності та застосуванні інноваційних чинників економічного зростання у господарському комплексі України.

Загальна парадигма ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави представлена на рис. 1, яка повинна обов'язково враховувати потенційні та ймовірні загрози національній безпеці.

Основне значення для оцінки ефективності стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави набуває ступень забезпечення національної економіки інвестиційними ресурсами необхідних для розробки та впровадження інновацій.

Програма ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави включає в себе наступні компоненти (рис. 1):

- галузевий;
- міжгалузевий;
- регіональний;
- міжрегіональний;
- територіальний;
- інтеграційний.

Ефективність застосування комплексної програми ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави можливо значно підвищити за рахунок сегментного раціонального забезпечення: нормативно-правового, організаційного, технологічного, інформаційного, аналітичного, фінансового, ресурсного тощо [2].

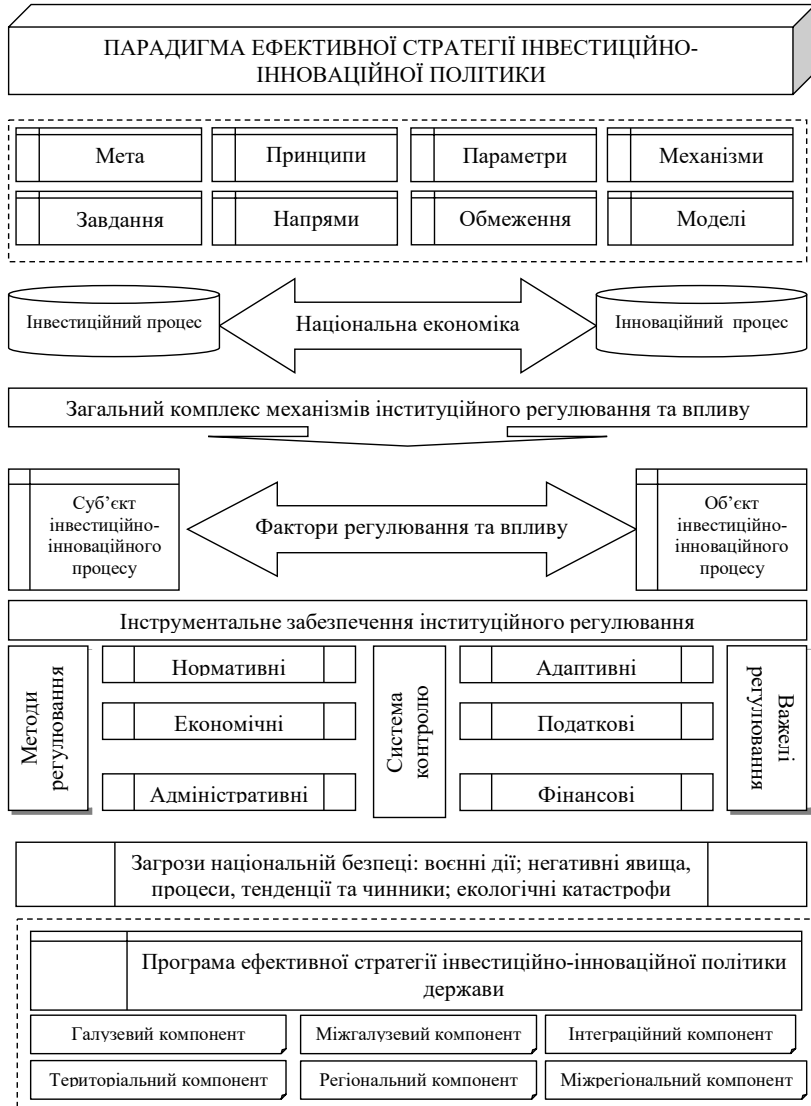

Рис. 1. Парадигма ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики держави

Джерело: розроблено автором

Основні вектори створення ефективної стратегії інвестиційно-інноваційної політики у національному макроекономічному середовищі:

- створення інституційних механізмів реалізації інвестиційно-інноваційної політики у національному макроекономічному середовищі;
- створення умов для удосконалення та зростання інвестиційно-інноваційної активності у національній економіці;
- пріоритетна підтримка суб'єктів, які приймають участь у інвестиційно-інноваційних процесах;
- забезпечення розширення міжнародної кооперації та інтеграції у інвестиційно-інноваційних процесах;
- стимулювання ринкових механізмів у інвестиційній та інноваційній діяльності;
- стимулювання внутрішнього попиту на інновації та інвестиції;
- сприяння продуктивній зайнятості у інвестиційній та інноваційній діяльності;
- створення рівних умов у інвестиційно-інноваційних процесах національної економіки.

Необхідно констатувати, що інвестиційно-інноваційні процеси сприяють сталому динамічному відтворенню господарського комплексу національної економіки за рахунок створення сучасних засобів виробництва та продукції для споживання, що впливає на стабільність, результативність, ефективність розвитку (або післявоєнного відновлення) та сприяє продуктивній зайнятості населення в країні.

Ефективність та перманентна стійкість інвестиційно-інноваційних процесів має ключове значення для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки та для прискорення науково-технічного прогресу як базової передумови системного відновлення та повоєнного розвитку держави.

Відзначимо, що такі економічні та соціальні показники, як темпи зростання валового внутрішнього продукту, продуктивність праці, рівень безробіття, індекс інфляції та ін., дозволяють оцінювати як результати розвитку національної економіки, так і ефективність інвестиційно-інноваційної політики держави.

Однак в умовах глобальних викликів орієнтація виключно на економічні показники та результати інституційного регулювання виявляється недостатньою. Особливо це при оцінці якісних змін, які відбувалися в останні роки.

Основне значення для оцінки ефективності інституційного регулювання набуває ступень забезпечення в країні соціальних цілей, які не отримують відображення в економічних індикаторах, але забезпечують фундамент для стабільного та ефективного потенційного зростання.

У європейському середовищі критерієм ефективності інституційного регулювання постає задоволення потреб суспільства у послугах, які надані державою, тому посилення соціальної компоненти в діяльності державних інституцій є потребою всіх економічних суб'єктів – від суб'єктів бізнес-середовища до окремих індивідів. Бізнес-середовищі зацікавлено у забезпеченні стабільного надходження людського капіталу, а значить, у розвитку національної системи освіти, охорони здоров'я та навколишнього природного середовища.

Таким чином, в умовах глобальних викликів значно зростає обсяг та складність завдань, які відповідні інституції повинні вирішувати у зв'язку з забезпеченням національного суспільства відповідними благами. Також подібні зміни відбуваються в інших сферах національної економіки.

Функції держави не повинні обмежуватися тільки сферою створення суспільних благ, а повинні забезпечувати інституційне регулювання всіх економічних процесів, у тому числі інвестиційно-інноваційних.

Держава повинна нести відповідальність як за прямі інвестиційні рішення, так і за створення найскладнішої інвестиційно-інноваційної інфраструктури, що опосередковує функціонування всіх сегментів ринку інвестицій та інновацій у національному макроекономічному середовищі. При цьому об'єктивні процеси, які пов'язані із зростанням праці, спеціалізації та диверсифікації інноваційної діяльності, призводять до ускладнення як всього відтворювального господарського процесу, так і самих об'єктів управління.

Міжнародне економічне середовище переживає «Четверту промислову революцію», яка візуалізує розвиток всесвітнього цифрового простору.

Основні ознаки Четвертої промислової революції або Індустрії 4.0:

- розвиток інноваційних інформаційно-комунікаційних технологій;
- автоматизація господарських процесів;
- роботизація виробничих процесів.

Характерні риси Індустрії 4.0 – це повністю автоматизовані виробництва, на яких управління всіма процесами здійснюється в режимі ре-

ального часу і з урахуванням мінливих зовнішніх умов. Кіберфізичні системи створюють віртуальні копії об'єктів фізичного світу, контролюють фізичні процеси і приймають децентралізовані рішення. Вони здатні об'єднуватися в одну мережу, взаємодіяти в режимі реального часу, само налагоджуватися та самонавчатися. Важливу роль відіграють інтернет-технології, які забезпечують комунікації між персоналом та машинами [3].

Індустрія 4.0 – це автоматизація господарських процесів з використанням сучасних смарт технологій.

Впровадження Індустрія 4.0 у національній економіці призводить до кількісного зростання елементів і взаємозв'язків та відповідно зростання складності економічних та соціальних структур.

Основні базові технології Індустрія 4.0:

- Цифрові екосистеми – системи, що складаються з різних фізичних об'єктів, програмних систем і керуючих контролерів, які дозволяють уявити таке утворення як єдине ціле, а фізичні та обчислювальні ресурси в такій екосистемі тісно взаємопов'язані, моніторинг і управління фізичними процесами здійснюється з використанням технологій Internet of Things [3];
- Internet of Things або Інтернет речей – система фізичних об'єктів (речей), взаємопов'язаних між собою за допомогою вбудованих датчиків, програмного забезпечення; зв'язок потрібний для того, щоб передавати дані на інші пристрої в системі або в інші системи через Інтернет. Простіше кажучи, фізичні об'єкти виходять в Інтернет, щоб відправити інформацію або її прийняти [4];
- Data Driven Decision (Аналітика великих даних) або просто Big data – величезні обсяги інформації, яка накопичуються в результаті «оцифрування» фізичного світу, можуть бути ефективно оброблені тільки комп'ютерами із застосуванням хмарних обчислень і технологій штучного інтелекту; людина, яка контролює той чи інший процес, ситуацію, обстановку має отримувати оброблені дані, максимально зручні для сприйняття, діагностики й ухвалення рішення [3]; Data Driven Decision (Аналітика великих даних) – це комплекс методик та підходів, що направлені на акумулювання, систематизацію та обробку великої кількості різної за своїми характеристиками інформації та формуванні на їх основі відповідних висновків та гіпотез [5];

– Складні інформаційні системи – системи, які відкриті для використання клієнтами і партнерами (цифрові платформи); можуть бути цифрові платформи і системи для управління бізнес-процесами, для інтеграції інтернету речей в фізичні бізнес-процеси, для діагностики та прогнозування стану обладнання [3].

Впровадження Індустрія 4.0, посилення взаємопроникнення та взаємозалежності в сучасному світі, тотожність одночасно розв'язуваних завдань підвищують ступінь відповідальності державних інституцій до небаченого раніше рівня.

Державні інституції в умовах сьогодення повинні вирішувати масштабні питання з підтримки інвестиційно-інноваційних процесів, які забезпечують функціонування національної економіки в умовах воєнного стану.

В умовах воєнного стану державні інституції повинні вирішувати питання, які пов'язані з проблемами ефективної діяльності суб'єктів виробничої сфери, їх конкурентоспроможності, організації соціального захисту в країні та забезпечення національної безпеки, у тому числі економічної. Останнє, багато в чому обумовлено тим, що в сучасних умовах суттєво загострюється глобальна конкуренція.

В умовах глобальних викликів масштабно зросла роль держави у забезпеченні міжнародної та внутрішньої безпеки й протистояння з агресором. Забезпечення безпеки виявилось фактично зворотною стороною підтримки конкурентоспроможності країни в умовах воєнної агресії, що візуалізує періодична блокада на кордоні з Польщею, Румунією та Словаччиною.

Безпека держави – це захищеність територіальної цілісності та національного суверенітету України від потенційних загроз воєнного та невоєнного характеру.

В умовах воєнного стану велике значення має забезпечення державою економічної безпеки в країні, яка надає змогу зберігати стійкість у надзвичайних умовах до внутрішніх і зовнішніх загроз, підтримує конкурентоздатність національної економіки та її сегментів, що сприятиме у майбутньому повоєнному відновленню країни.

В умовах воєнного часу держава не може прямо контролювати всі різноманітні процеси, які відбуваються у національному середовищі, але її роль та відповідальність за кінцеві економічні та соціальні результати не тільки не зменшуються, а й навіть зростає.

За таких умов у надзвичайних умовах відбувається трансформація методів інституційного впливу шляхом початку переважання змішаних методів економічного регулювання у національному макроекономічному середовищі. При цьому під змішаними методами інституційного регулювання розуміються як заходи прямої та непрямой дії, а також сукупність дій держави, які спрямовані на створення організаційно-функціонального та інституційного середовища для забезпечення максимальної ефективності суб'єктів бізнес-середовища у національному просторі.

Таким чином, роль держави як суспільної інституції в умовах воєнного стану постає іншою, більше багатоаспектною, що вимагає поєднання різноманітних інструментів та механізмів інституційного регулювання та впливу на національну економіку, диференційованого, а іноді нестандартного підходу до різних негативних процесів, проблем та економічних агентів.

Необхідно також відмітити, що в умовах воєнного стану багато секторів національної економіки не можуть існувати без надходження актуальної інформації та сучасних каналів комунікації. Тому, надання достовірної та актуальної інформації завжди повинно бути одним із найважливіших завдань державних інституцій. Даний аспект стосується не лише надання обґрунтованої та достовірної державної статистики, але також встановлення сучасних стандартів фінансової та нефінансової звітності суб'єктів господарювання та механізмів, які забезпечують достовірність такої звітності. Особливо актуальне дане питання постає в умовах впливу глобальних викликів, тому дана функція держави в умовах воєнного стану набуває особливого значення.

Наприклад, гучні банкрутства останніх років наочно показали недосконалість існуючої системи фінансової та нефінансової звітності. Провідна роль у реформуванні системи фінансової та нефінансової звітності, встановлення нових стандартів корпоративного управління та контролю за їх дотриманням належить відповідним інституційним органам. Також відмітимо, що у надзвичайних умовах інформація відіграє особливу роль у механізмах функціонування ринку інвестицій та інновацій. Інформація, особливо в епоху Індустрія 4.0 давно включається до всіх основних моделей функціонування у ринковому середовищі, але державні інституції не в змозі безпосередньо забезпечувати якість і достовірність всієї інформації, яка надходить. Тому для

ефективного функціонування національної економіки вагомим обов'язком регулюючих інституцій є створення та підтримання організаційної, функціональної, законодавчої та інституційних структур, що дозволяє всім учасникам ринку інвестицій та інновацій мати доступ до необхідної інформації та комунікації.

Організаційна структура інституційного регулювання в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку візуалізована на рис. 2.

Розроблена організаційна структура інституційного регулювання в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку відповідає ринковому типу, а при формуванні державної інвестиційно-інноваційної політики враховуються інтереси всіх суб'єктів на ринку інвестицій та інновацій.

Організаційна структура інституційного регулювання в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку на ринку інвестицій та інновацій повинна забезпечуватися системними програмно-цільовими методами інституційного регулювання.

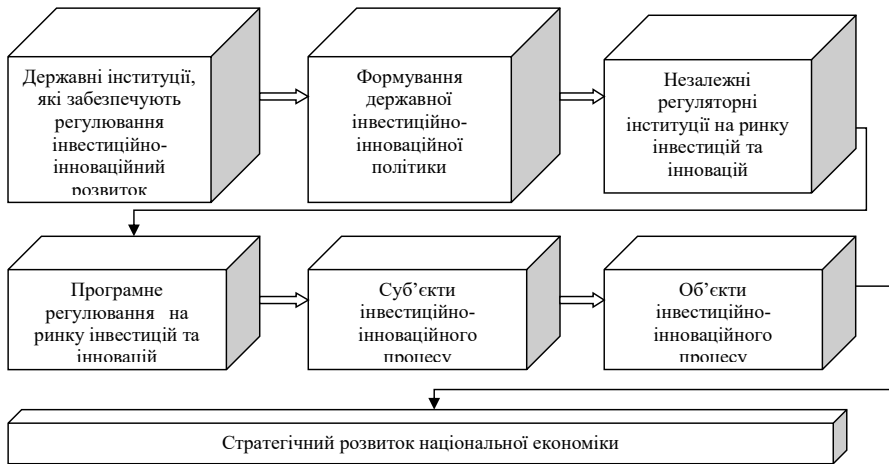

Рис. 2. Організаційна структура інституційного регулювання в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку

Джерело: розроблено автором

Модернізації економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку базується на дотриманні наступних

принципів:

- ефективність – інституційне регулювання на ринку інвестицій та інновацій має передбачати кінцевий економічний та соціальний ефект для національної економіки та суспільства;
- раціональність – заходи інституційного регулювання на інвестицій та інновацій повинні враховувати раціональну політику держави;
- результативність – інституційне регулювання на ринку інвестицій та інновацій маю винне забезпечити реальне надходження інвестиційних ресурсів та створення інновацій у національній економіці;
- системності – державний вплив передбачає системний підхід до вирішення проблемних питань на ринку інвестицій та інновацій;
- справедливості – за рахунок інституційних регуляторних інструментів повинен коригуватися ринок інвестицій та інновацій з метою встановлення стандартних засад справедливості;
- стабільності – за допомогою заходів державної інвестиційно-інноваційної політики відповідні держава впливає на розвиток національної економіки.

Діагностика макроекономічних індикаторів за останні п'ять років демонструє, що інвестиції та інновації у національному макроекономічному середовищі взаємопов'язані та взаємодіють, але ефект досягається лише тоді, коли основні обсяги інвестицій спрямовуються у технологічну структуру національної економіки, що забезпечує пріоритетний розвиток вищих технологічних укладів. Якщо інвестиції за своєю структурою не відповідають технологічній структурі виробництва та не спрямовані на її поліпшення, то вони перестають бути базою для економічного розвитку будь-якого середовища [6].

Проведене дослідження підкреслює, що модернізація економічних функцій держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку обумовлює економічну стійкість у внутрішньому макроекономічному середовищі, ресурсно-орієнтовну результативність і забезпечує зростання продуктивності праці в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення.

Базовим пріоритетним напрямом втілення державної політики у межах інвестиційно-інноваційного розвитку країни є застосування або підсилення інтелектуальної компоненти, цифровізація господарських процесів, зменшення рівня витрат ресурсів, у тому числі матеріальних,

енергетичних та людських, введення у дію інвестиційного та інноваційного потенціалу економічного відновлення та зростання у національному макроекономічному середовищі.

Економічні функції держави в контексті інвестиційно-інноваційного розвитку повинні відштовхуватись від обґрунтування, формування та втілення національної інвестиційно-інноваційної стратегії через політику стратегічних пріоритетів з метою удосконалення галузевої структури національної економіки та її ефективності.

Функціонування національної економіки в умовах воєнного стану вимагає необхідності перегляду стратегічних пріоритетів для уточнення та встановлення таких напрямів інвестиційно-інноваційного розвитку, які відповідатимуть сучасним завданням і векторам повоєнного розвитку національної економіки в контексті інноваційної складової.

Також необхідно обґрунтувати критерії визначення секторів національної економіки та створити комплекс індикаторів оцінювання інвестиційного й інноваційного потенціалу у національній економіці.

Оцінка інвестиційного й інноваційного потенціалу покликана відслідковувати еволюцію кон'юнктури ринкового середовища, діагностувати фактори ендогенного та екзогенного впливу на інвестиційно-інноваційні процеси у національному макроекономічному середовищі, виділяти різні існуючі або потенційні інвестиційно-інноваційні можливості суб'єктів національної економіки.

Для оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу доцільно використовувати комплексну систему, яка заснована на кількісному вимірі інвестиційного та інноваційного потенціалу суб'єктів національної економіки з урахуванням впливу контрольованих і неконтрольованих факторів.

Оцінка інвестиційного й інноваційного потенціалу має середньострокові та довгострокові періоди, яким відповідає своя глибина інтервалів ретроспекції вихідних кількісних або якісних даних і прогнозування з метою отримання обґрунтованої синтетичної інформації.

Основними напрямками оцінки інвестиційного й інноваційного потенціалу національної економіки є:

обґрунтування стратегії розвитку інвестиційного й інноваційного потенціалу національної економіки;

виявлення і діагностика основних компонентів інвестиційно-інноваційного процесу, критичних контрольованих і неконтрольованих фак-

торів, які на нього впливають;

виокремлення, діагностика та моніторинг основних індикаторів результативності й ефективності інвестиційно-інноваційного процесу;

коригування стратегії розвитку інвестиційного й інноваційного потенціалу;

пошук резервів зростання інвестиційного й інноваційного потенціалу національної економіки.

Для розвитку інвестиційної й інноваційної активності у національній економіці стратегічно важлива є державна інституційна підтримка. Державні інституції повинні стати провідниками інноваційно-інвестиційного розвитку, замовниками й організаторами інвестиційного та інноваційного процесу і сприяти упровадженню його результатів у національну економіку.

Для забезпечення відповідного рівня стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці необхідно створити ефективну систему оподаткування суб'єктів, які є учасниками даного процесу. Податкове стимулювання інвестиційної й інноваційної активності у національній економіці має стати ключовою ланкою державної інвестиційно-інноваційної політики.

Податкова підтримка є ефективним інструментом державного впливу на інвестиційно-інноваційні процеси у національній економіці.

Для того, щоб політика інституційного стимулювання інвестиційно-інноваційних процесів у національній економіці була ефективною, вона повинна враховувати наступні аспекти: система нарахування та сплати податків (зборів) має бути ефективною для суб'єктів інвестиційно-інноваційних процесів, які запроваджують інновації та здійснюють інвестиції; суб'єкти не повинні мати прямі податкові витрати від провадження інновацій та здійснення інвестицій.

Питання інвестиційного забезпечення національної економіки має наступні орієнтири: необхідно удосконалити механізм інвестування у національній економіці за рахунок амортизаційних ресурсів, сучасна система відрахування яких не дозволяє підтримувати необоротні активи у належному стані, модернізувати або замінити їх на сучасні; потребує удосконалення системи прискореної амортизації у відповідності з діючими нормативно-правовими актами; необхідно створювати транспарентність у господарській діяльності суб'єктів національної економіки, що дозволить залучити міжнародні інвестиції; збільшення інве-

ствання за рахунок емісії корпоративних цінних паперів всіх видів; розвиток цивілізованого фондового ринку та його інфраструктури, який орієнтується на європейські принципи; необхідно застосовувати всі види лізингу, оперативного, фінансового, поворотного, револьверного, зовнішнього або внутрішнього; залучення банківського капіталу і бюджетних ресурсів в якості допоміжного механізму розширення попиту на інноваційну продукцію [2].

Таким чином, в умовах воєнного стану та зовнішньої воєнної агресії економічні функції держави повинні сприяти функціонуванню та розвитку ринку інвестицій та інновацій у надзвичайних умовах. Стратегічним питанням на сьогодні є розроблення та впровадження в дію адаптивної державної інвестиційно-інноваційної програми, яка сприятиме заохочуванню стейкхолдерів займатися інвестиційною та інноваційною діяльністю, яка забезпечить відновлення та повоєнний розвиток національної економіки. За рахунок не розвитку ринку інвестицій та інновацій в Україні, суб'єкти господарського комплексу не встигають забезпечити технологічний стрибок, який притаманний розвиненим Європейським країнам. Як наслідок, поступово зменшується кількість інвестиційно-активних й інноваційно-активних суб'єктів економічної діяльності, відбувається гальмування розвитку високотехнологічних галузей промислового комплексу національної економіки.

Висновки. Результати дослідження підтверджують, що для забезпечення функціонування та повоєнного відновлення національної економіки необхідним є перехід до адаптивної інвестиційно-інноваційної моделі розвитку України, що також дасть змогу забезпечити відповідні темпи економічного зростання у майбутньому. У зв'язку з тим, що функції держави в епоху Індустрії 4.0 стають набагато складнішими, збільшуються масштаби проблемних питань, які вимагають регулюючого впливу, виникає необхідність пошуку нових джерел інвестування, а також розвитку національного людського капіталу. Дана проблема ще більше ускладнюється на тлі зміни неконтрольованих факторів, пов'язаних із таким явищем, як зовнішня воєнна агресія. Державна інвестиційно-інноваційна політика повинна має стати визначальним чинником відновлення національної економіки й економічного зростання в повоєнний період.

Список використаної літератури

1. Інновації під час війни – чи на часі? URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viynu> (дата звернення 15.07.2023).
2. Мельник Ю. М. Теоретико-методологічні засади регулювання розвитку промисловості у національній економіці : монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2019. 365 с.
3. Industry 4.0. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/industry-4> (дата звернення 19.07.2023).
4. Що таке IoT простими словами? URL: <https://www.atiko.com.ua/articles-ua/chto-takoe-iot-prostymi-slovami/> (дата звернення 19.07.2023).
5. Чаплінський В. Р., Кушнір О. К., Свідер О. П. Аналіз великих даних та їх візуалізація для потреб бізнесу URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/91.pdf (дата звернення 19.07.2023).
6. Юринець З. В., Круглякова В. В., Петрух О. А. Інноваційно-інвестиційна політика держави: стан та особливості розвитку. Економіка і суспільство. Мукачівський державний університет. Випуск # 4 / 2016. С. 108-113.
7. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку промисловості України: проблеми та рішення. Економіст. 2005. № 6. С. 28-33.
8. Геєць В. М. Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України [За ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка]. в 3 т. К.: Фенікс, 2007. 539 с.
9. Porter M. How competitive forces shape strategy // Harvard Business Review. 1979. Pp. 137-145.
10. Schumpeter J. Essays on entrepreneurs, innovators, business cycles and the evolution of capitalism. Piscataway, New Jersey: Transaction publishers, 1989. 342 p.
11. Drucker P. Innovation and Entrepreneurship. Practice and Principles. New York: Harper, 1985. 285 p.
12. Побережець О.В. Теоретико-методологічні та практичні засади дослідження системи управління результатами діяльності промислового підприємства : монографія. Херсон : Видавництво : Гринь Д.С., 2016. 500 с.

Стаття надійшла 12.09.2023 року

A. O. Rakytska,

Postgraduate student of Economics,
Odesa I. I. Mechnikov National University,
24/26, Frantsuzkyi Blvd., Odesa, 65058, Ukraine.
e-mail: anna.rakytska@ukr.net
ORCID 0009-0007-7811-1842

**DIRECTIONS OF MODERNIZATION OF ECONOMIC
FUNCTIONS OF THE STATE IN THE CONTEXT OF
INVESTMENT AND INNOVATION DEVELOPMENT**

The article examines the directions of modernization of the economic functions of the state in the context of investment and innovation development. The economic functions of the state are defined. The instruments and key measures of institutional regulation are highlighted. It is substantiated that the state investment and innovation policy visualizes the vector and strategy of actions aimed at the efficiency and effectiveness of the investment and innovation market in order to create an innovative product and meet the needs of stakeholders. A general paradigm of an effective strategy for the investment and innovation policy of the state is proposed. The main vectors of creating an effective strategy for investment and innovation policy in the national macroeconomic environment are determined. The organizational structure of institutional regulation in the context of investment and innovation development is developed. The principles of the process of modernization of economic functions of the state in the context of investment and innovation development are proposed. The directions for assessing the investment and innovation potential of the national economy are determined. It is proved that the functions of the state in the era of Industry 4.0 are becoming much more complex, the scale of problematic issues requiring regulatory impact is increasing, and there is a need to find new sources of investment and development of national human capital.

The results of the study confirm that in order to ensure the functioning and post-war recovery of the national economy, it is necessary to move to an adaptive investment and innovation model of Ukraine's development, which will also ensure appropriate economic growth rates in the future. As the functions of the state in the era of Industry 4.0 become much more complex, the scope of issues requiring regulatory action increases, and there is a need to find new sources of investment and develop national human capital. This problem is further complicated by changes in uncontrollable factors associated with such phenomena as external military aggression. The state investment and innovation policy should become a determining factor in the recovery of the national economy and economic growth in the postwar period.

Keywords: investment and innovation development, functions of the state, investment and innovation processes, institutional regulation, state policy.

References

1. Innovatsii pid chas viiny – chy na chasi? URL: <https://www.clusters.org.ua/blog-single/innovatsiyi-pid-chas-viyny> (data zvernennia 15.07.2023) [in Ukrainian].
2. Melnyk Yu. M. (2019) Teoretyko-metodolohichni zasady rehuliuвання rozvytku promyslovosti u natsionalnii ekonomitsi : monohrafiia. Kherson : OLDI-PLIuS, 365 s. [in Ukrainian].
3. Industry 4.0. URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/industry-4> (data zvernennia 19.07.2023). [in Ukrainian].
4. Shcho take IoT prostymy slovamy? URL: <https://www.atiko.com.ua/articles-ua/chto-takoe-iot-prostymi-slovami/> (data zvernennia 19.07.2023). [in Ukrainian].
5. Chaplinskyi V. R., Kushnir O. K., Svider O. P. Analiz velykykh danykh ta yikh vizualizatsiia dlia potreb biznesu URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/91.pdf (data zvernennia 19.07.2023). [in Ukrainian].
6. Yurynets Z. V., Kruhliakova V. V., Petrukh O. A. (2016) Innovatsiino-investytsiina

- polityka derzhavy: stan ta osoblyvosti rozvytku. Ekonomika i suspilstvo. Mukachivskyi derzhavnyi universytet. Vypusk # 4. S. 108-113. [in Ukrainian].
7. Amosha O. I. (2005) Innovatsiinyi shliakh rozvytku promyslovosti Ukrainy: problemy ta rishennia. Ekonomist. № 6. S. 28-33. [in Ukrainian].
 8. Heiets V. M. (2007) Stratehichni vyklyky XXI stolittia suspilstvu ta ekonomitsi Ukrainy [Za red. V. M. Heitsia, V. P. Semynozhenka, B. Ye. Kvasniuka]. v 3 t. K.: Feniks, 539 s. [in Ukrainian].
 9. Porter M. (1979) How competitive forces shape strategy // Harvard Business Review. Pr. 137-145.
 10. Schumpeter J. (1989) Essays on entrepreneurs, innovators, business cycles and the evolution of capitalism. Piscataway, New Jersey: Transaction publishers, 342 p.
 11. Drucker P. (1985) Innovation and Entrepreneurship. Practice and Principles. New York: Harper, 285 p.
 12. Poberezhets O.V. (2016) Teoretyko-metodolohichni ta praktychni zasady doslidzhennia systemy upravlinnia rezultatamy diialnosti promyslovoho pidpriemstva : monohrafiia. Kherson : Vydavnytstvo : Hrin D.S. 500 s. [in Ukrainian].